

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η διαθεματικότητα είναι μια διδακτική προσέγγιση, που συμβάλλει στη διατήρηση του ενδιαφέροντος των μαθητών για την ύλη των μαθημάτων, επειδή έχει τη δυνατότητα, διατηρώντας τον αρχικό κορμό του μαθήματος, να επιλέγει τις συνοδευτικές παραστάσεις που αναδεικνύουν τη χρηστικότητα της ύλης του.

Τα τελευταία χρόνια η διαθεματικότητα αποτελεί ένα νέο μεθοδολογικό τρόπο συγκρότησης των Αναλυτικών Προγραμμάτων, που περιγράφεται με διαφορετικούς τρόπους από τους διάφορους παιδαγωγούς. Έτσι κάποιοι υποστηρίζουν την κατάργηση των επί μέρους μαθημάτων και πιστεύουν στην ενοποίηση ποικίλων μορφών γνώσης. Σύμφωνα με το σκεπτικό αυτό οργανώνονται θεματικά πεδία που έχουν αναφορά στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών ή κατ' άλλους σε προσωπικά και κοινωνικά ενδιαφέροντα. Άλλοι πάλι προτείνουν χρήση διπλόλων για την οργάνωση της σχολικής γνώσης (π.χ. άνθρωπος και περιβάλλον), όχι όμως απλά σαν λέξεις- έννοιες, «αλλά ως πλαίσιο λειτουργίας αυτών των εννοιών μέσα από διαφορετικές γνώσεις».

Μια άλλη κατηγορία παιδαγωγών απορρίπτει τις απόλυτες μορφές διαθεματικότητας που καταλύουν τα διακριτά διδακτικά αντικείμενα και τάσσονται υπέρ της διατήρησης των διακριτών αντικειμένων, αλλά πιστεύουν ότι με αλληλοεξαρτήσεις και αλληλεπιδράσεις μεταξύ των επί μέρους κλάδων θα διαφανεί η ενότητα της γνώσης. Συνεχίζουν δηλαδή να υφίστανται με τον τρόπο αυτό τα διακριτά γνωστικά αντικείμενα, αλλά σε διαφορετικό πλαίσιο οργάνωσης. Αυτός ο τρόπος οργάνωσης της ύλης αποτελεί τη λεγόμενη Διεπιστημονικότητα. Η προσέγγιση αυτή επιτυγχάνεται σύμφωνα με την άποψη κάποιων με συνδιδασκαλία συγγενικών μαθημάτων και κατ' άλλους με διεπιστημονική σύνθεση (εντάσσονται στοιχεία σε ένα συγκεκριμένο μάθημα χωρίς να χάσει αυτό την ταυτότητά του) ή διάχυση (το περιεχόμενο ενός αντικειμένου διαχέεται σε άλλα μαθήματα του Αναλυτικού Προγράμματος).

Στον ελληνικό χώρο μελέτες σχετικά με τη διαθεματικότητα δεν έχουν γίνει πολλές. Οι κυριότερες είναι του Η. Ματσαγγούρα με το έργο του « Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση», του Χ. Θεοφιλίδη στο « Διαθεματική

προσέγγιση της διδασκαλίας» και η συλλογή κειμένων επιμέλειας Κ. Αγγελάκη με θέμα « Διαθεματικές προσεγγίσεις της γνώσης στο ελληνικό σχολείο».

Τι είναι διαθεματικότητα;

Κατά μία άποψη : «Με τον όρο διαθεματικότητα εννοούμε εκείνη τη μορφή διδασκαλίας κατά την οποία από τη μια το περιεχόμενο της διδασκαλίας ενιαιοποιείται και από την άλλη η διδασκαλία είναι εργαστηριακής και ευρηματικής μορφής

Σύμφωνα με τον Η. Μαρσαγγούρα «στη διαθεματικότητα καταργούνται τα διακριτά και αυτοτελώς διδασκόμενα μαθήματα και αντί αυτών χρησιμοποιούνται ως κριτήρια επιλογής και πλαίσια οργάνωσης της σχολικής γνώσης σημαντικά θέματα, ζητήματα και προβλήματα».

Η διαθεματική προσέγγιση δίνει τη δυνατότητα στο μαθητή «να συγκροτήσει ένα ενιαίο σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων, ένα πλέγμα στάσεων και αξιών, που θα του επιτρέψει να αναπτύσσει προσωπική άποψη για θέματα που σχετίζονται μεταξύ τους καθώς και με ζητήματα της καθημερινής ζωής». Με την προσέγγιση αυτή το παιδί διδάσκεται χωρίς να αποκόπτεται από τη ζωή, μέσα σε ένα περιβάλλον που ανταποκρίνεται στην ψυχολογία του, την ηλικία του και τα ενδιαφέροντά του. Η διδασκαλία με τον τρόπο αυτό αποκτά φυσικότητα, ο μαθητής καλλιεργείται ολόπλευρα και το σχολείο γίνεται σχολείο ζωής.

Ο κατακερματισμός της γνώσης, με το χωρισμό των μαθημάτων σε διακριτά αντικείμενα, θεωρείται ανεπαρκής για να αντιμετωπίσει ο μαθητής σήμερα τα πολλά και πολύπλοκα προβλήματα που συναντά. Εξάλλου ο κόσμος όλος είναι οργανωμένος σε συστήματα «αυξανόμενης πολυπλοκότητας». Με τη λογική αυτή καμία επιστήμη από μόνη της και ανεξάρτητα από τις άλλες δεν μπορεί να προσφέρει ικανοποιητικές απαντήσεις και λύσεις που να ικανοποιούν την πνευματική περιέργεια του παιδιού. Τα διακριτά γνωστικά αντικείμενα καθιστούν τις γνώσεις άσχετες μεταξύ τους και μη αναγνωρίσιμες, από αυτούς που προέρχονται κυρίως από κατώτερα κοινωνικά (οικονομικά) στρώματα, με αποτέλεσμα να μην μπορούν ιδίως αυτοί να προσπεράσουν τα στενά τοπικά πλαίσια δράσης τους. Οι αποσπασματικές γνώσεις αποκόπτουν τη διδασκαλία από τις εμπειρίες των μαθητών και την καθημερινή τους ζωή.

Άμεσο επακόλουθο της εφαρμογής της διαθεματικότητας αποτελεί η αλλαγή της μεθόδου διδασκαλίας. Καταργείται δηλαδή η παραδοσιακή δασκαλοκεντρική μορφή διδασκαλίας και αντικαθίσταται από μαθητοκεντρικές μεθόδους, όπως η ομαδοσυνεργατική, η βιωματική μέθοδος και η χρησιμοποίηση σχεδίων εργασίας (Project). Με τον τρόπο αυτό ο μαθητής από παθητικός δέκτης μετατρέπεται σε ενεργητικό παράγοντα της διδασκαλίας, που οδηγείται στη μάθηση με το δικό του αυτόνομο τρόπο ερευνώντας, αναλύοντας και συνθέτοντας γνώσεις από διάφορους επιστημονικούς χώρους.

Επί πλέον η διαθεματική προσέγγιση αναβαθμίζει τις σχέσεις μεταξύ των μαθητών, αφού αυτοί είναι αναγκασμένοι να συνεργάζονται και να οργανώνουν όλες τις δραστηριότητές τους ομαδικά, αναπτύσσοντας έτσι την κοινωνικότητά τους. Μέσα σ' αυτό το πλέγμα σχέσεων έχουν τη δυνατότητα να ενταχθούν και οι μαθητές με μαθησιακές ή άλλες δυσκολίες. Αναβαθμίζει ακόμη η διαθεματική προσέγγιση τις σχέσεις εκπαιδευτικών – μαθητών, αφού η προσέγγιση αυτή απαιτεί ένα ελεύθερο, δημοκρατικό κλίμα μέσα στην τάξη που προωθεί την έρευνα, την ανάπτυξη αυτονομίας και ελεύθερης έκφρασης. Κατά τον τρόπο αυτό διδασκαλίας ασκείται θετικότερη επίδραση στους μαθητές, οι οποίοι μαθαίνουν να συνεργάζονται, να αναπτύσσουν κριτική σκέψη και φαντασία, να αντιμετωπίζουν κοινωνικές καταστάσεις καθημερινής ζωής και να αναζητούν λύσεις. Επιπλέον η ερευνητική τάση που προωθεί η διαθεματικότητα, η σύνθεση διαφορετικών και πολλές φορές αλληλοσυγκρουόμενων γνωστικών αντικειμένων κινητοποιεί ολόκληρο το γνωστικό, συναισθηματικό και ψυχοκινητικό κόσμο του μαθητή.